

EL GOVERN DELS GREMIS DE BARCELONA AL SEGLE XVIII

Pere Molas Ribalta
Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona

Resum

La Nova Planta de 1716 no va abolir les antigues institucions de govern dels gremis catalans, sens perjudici de la seva regulació amb diversa normativa al llarg dels segles XVIII i XIX. En aquest article es fa una relació de les seves institucions fonamentals.

Paraules clau: Nova Planta, prohoms, oficials gremials, consell.

EL GOBIERNO DE LOS GREMIOS DE BARCELONA EN EL SIGLO XVIII

Resumen

La Nueva Planta de 1716 no abolió las antiguas instituciones de gobierno de los gremios catalanes, sin perjuicio de su regulación con diversa normativa a lo largo de los siglos XVIII y XIX. En este artículo se hace una relación de sus instituciones fundamentales.

Palabras clave: Nueva Planta, prohombres, oficiales gremiales, consejo.

THE MANAGEMENT OF BARCELONA'S GUILDS IN THE XVIIIth CENTURY

Summary

1716's Nueva Planta regime did not abolish the Catalan guild's old administration institutions, even though they were ruled with various regulations throughout the XVII and XIX centuries. This article lists the most important institutions of these guilds.

Keywords: Nueva Planta, master craftsmen, guild journeymen, council.

L'ADMINISTRATION DES CORPORATIONS DE BARCELONE AU XVIIIe SIÈCLE

Résumé

Le décret de *Nueva Planta* de 1716 n'a pas fait disparaître les anciennes institutions régissant les corporations catalanes, sans préjudice des diverses réglementations qui ont présidé à leur régulation au cours des XVIIIe et XIXe siècles. Cet article retrace leurs principales formes d'administration.

Mots-clés: *Nueva Planta*, prud'hommes, représentants syndicaux, conseil.

Joan Mercader Riba, l'historiador de la Nova Planta borbònica, va escriure que la neutralització política dels gremis va ser el fet més decisiu d'aquell règim polític en l'ordre municipal o ciutadà, sobretot en el cas de Barcelona, però les corporacions d'oficis, els gremis, mantingueren la seva personalitat social i econòmica.¹ Encara més, el govern dels gremis traduïa, a petita escala, el sistema polític del Consell de Cent: consells generals i consells restringits, dirigents col·legials i dirigents de renovació freqüent. Les formes institucionals de la que els textos de l'època anomenaven la «ciutat antiga», que no s'havien conservat en el cas del Consolat del Mar, van continuar en el centenar de gremis existents a la ciutat de Barcelona.²

1. ELS PROHOMS

Al capdavant dels gremis hi havia un govern col·legiat, com ho havia estat el dels consellers de Barcelona. De manera genèrica, aquests dirigents gremials rebien el títol de prohoms. Se'ls considerava «la cabeza por quienes se gobiernan los gremios». El projecte d'ordenances del gremi de mercaders a la menuda del 1834 els denominava «jefes inmediatos de los agremiados».³ Els documents notariais en llatí es referien a ells a vegades com a «proceres».

La denominació *prohoms* era a la vegada genèrica i específica. Una part dels dirigents dels gremis tenien altres denominacions. Especialment, les corporacions que portaven el títol de col·legis i que corresponien a l'estament tradicional dels «artistes»,

1. Joan MERCADER RIBA, *Els capitans generals (segle XVIII)*, Barcelona, Teide, 1957, p. 120: «[els gremis] saberen servir la seva forta personalitat i la seva antiga cohesió, mantenint enquadrades les classes populars». Vegeu també Joan MERCADER RIBA, *Felip V i Catalunya*, Barcelona, Edicions 62, 1968, p. 105 i seg.

2. Pere MOLAS, *Economia i societat al segle XVIII*, Barcelona, La Paraula Viva, 1975, p. 41.

3. Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (AHCB), Gremis, lligall 21-7, ordenança 12a.

considerats diferents i superiors als simples «menestrals» de les «arts mecàniques». Els col·legis de notaris eren dirigits per «priors». La resta de col·legis (apotecaris, adroguers, cerers, corredors d'orella, argenters, pintors) ho eren per cònsols. Aquesta diferència era coneguda i assumida en l'època. Parlant de les ordenances del nou gremi de mercaders a la menuda, la Junta de Comerç de Barcelona deia el 1803: «[...] en las corporaciones gremiales se denominan sus cabezas cónsules cuando son colegios y prohombres cuando son gremios».⁴

Però aquesta afirmació era inexacta: alguns dels gremis més importants també estaven governats per cònsols. Un d'ells era el de botiguers de teles, que era el precedent del de mercaders a la menuda. I també els gremis de la indústria de la llana (paraires, abaixadors, tintorers, teixidors), els de belles arts (escultors, dauradors, pintors de vidrieres) i els de la indústria de la pell (blanquers i assaonadors).

En algun gremi una mica especial, com era el de mesuradors de blat, trobem el títol d'administradors. També hi havia administradors en el gremi de paraires, però en aquest cas es tractava de càrrecs subordinats als cònsols.⁵ I també tenien prohoms alguns dels gremis de joves o fadrins, com el de forners i el de flequers, que en tenien tres. En canvi, el consell general dels joves cirurgians estava presidit pel clavari.⁶

El nombre de prohoms variava segons el gremi, el nombre d'agremiats i fins i tot l'època. Les corporacions molt nombroses (sastres, sabaters) en tenien fins a quatre. Un gremi amb pocs membres podia tenir un prohom únic (com els cotoners el 1834, però en tenien dos el 1789). El nou gremi de cistellers tenia només un prohom el 1716 i dos alguns anys després.⁷ En la junta general de gremis celebrada el 1817 per a demanar l'indult del general Lacy, la gran majoria tenien dos prohoms.⁸ Llogaters de mules i botiguers de teles en tenien tres. Però aquests darrers proposaven el 1774 tenir dos diputats en lloc de tres cònsols, «atendiendo a que la muchedumbre en el mando suele fomentar disensiones».⁹ Dins el sistema col·legial que seguien els gremis, l'autoritat màxima requeia en el «prohom en cap», prohom primer o «en ordre primer», o bé cònsol en cap, primer o major. En el gremi de perxers galoners trobem el 1814 la denominació «viceprohom». En un gremi d'estructura complexa com era el de serrallers, el prohom major o primer corresponia a aquest ofici, mentre que el

4. Biblioteca de Catalunya (BC), Junta de Comerç (JC), lligall 36, núm. 1, f. 1-23.

5. Arxiu Històric de Protocols de Barcelona (AHPB), notari Rafael Albià, Llibre de consells de la confraria de paraires, 1703-1711.

6. AHPB, notari Joaquim Tos Brossa, Segon manual de 1767, f. 291.

7. AHPB, notari Anton Cassani, Llibre de diferents gremis i confraries, f. 15-27.

8. Junta General de Gremios en la Sala de la Cofradía de Texedores de Velos, notari Joan Oller i Quintana, 15 d'abril de 1817. Impres a AHCB, Gremis, lligall 9, Cotoners, *Memorial a SM de los colegios, gremios y fábricas de Barcelona*.

9. BC, JC, lligall 35, Impresos, lligall 201/7, *Ordenanzas del gremio de mercaderes de telas, sedas y paños*, article primer.

prohom segon podia pertànyer als oficis d'armer o d'aguller, que havien intentat separar-se del conjunt.¹⁰

A partir de la Nova Planta, els prohoms i còsols dels gremis de Barcelona foren nomenats formalment pel Real Acuerdo, és a dir, pel capità general i l'Audiència, a partir d'una terna formada pel mateix gremi en el seu consell general. Aquest se celebrava a finals d'any i els nous prohoms prenien possessió del càrrec en els primers mesos de l'any següent. Vegem algun exemple d'aquesta pràctica administrativa. El desembre del 1779 l'administrador primer de la germandat de mesuradors de blat informava que «tots anys en est temps se acostuma a fer ternes per nous administradors». Aquell mateix any el secretari del Real Acuerdo comunicava als nous prohoms del gremi de passamaners el seu nomenament i els advertia que el seu mandat duraria fins al darrer dia de l'any, data en la qual es nomenarien els seus successors, i que a mitjan novembre haurien de convocar el gremi per a formar la preceptiva terna «de sujetos que se consideren más a propósito».¹¹ En gremis poc nombrosos no es proposaven ternes, sinó «duetes», com feren el 1789 els cotoners «respecte del poc número d'individus que se compon est gremi».¹² Els perxers galoners proposaven sis noms per a cada càrrec. En aquest gremi, les propostes de nous prohoms es feien conèixer «en alta veu per intelligència de tots los concurrents», mentre que en altres corporacions es votava dient el nom a l'orella del notari.¹³

Tenim diferents fórmules de jurament de dirigents gremials. El 21 de febrer de 1767 els nous còsols del gremi de dauradors van prestar, davant el consell general i el cònsol en cap sortint, «lo acostumat jurament de portar-se be i lleialment en son encàrrec».¹⁴ Els prohoms del gremi de tintorers de llana juraren el 1777 «a Deu Nostre Senyor i a sos quatre Evangelis sobre una senyal de la creu [...] portar-se be i lleialment, posposant tot amor, odi i mala voluntat».¹⁵ Els de la confraria¹⁶ de músics i ministrils «elegits en la forma estilada» juraren davant de l'agutzil «i en senyal de dita possessió se asentaren en son lloc corresponent».¹⁷

Arribar a prohom o cònsol era la culminació d'un *cursus honorum*; i mai més ben dit, perquè se'ls donava el títol d'honorable. Els gremis establien un sistema basat en el *seniorat*. Límits d'edat i, sobretot, d'antiguitat en la corporació asseguraven la direcció del gremi als més antics i impediien que un mestre nou pogués arribar a

10. BC, JC, lligall 38, núm. 1, Comissió de gremis, doc. 104.

11. AHCBC, Gremis, lligall 43-1, Passamaners. Pere MOLAS, *Economia i societat al segle XVIII*, p. 113.

12. AHPB, notari Gaietà Ferran, Manual de 1789, f. 64.

13. AHPB, notari Lluch Vilallonga, lligall 1103/14, 17 de novembre de 1774.

14. AHPB, notari Joaquim Tos Brossa, Manual de 1767, f. 124-125.

15. AHPB, Francesc Madriguera Galí, 24 de març de 1777.

16. La denominació oficial de les corporacions d'oficis que nosaltres anomenem *gremis* era a Barcelona fins al segle XVIII la de «collegis i confraries». També s'utilitzava la denominació «comú».

17. AHPB, notari Gaietà Ferran, Manual de 1780, f. 8.

la direcció de l'ofici. Les ordenances dels botiguers de teles del 1676 disposaven almenys sis anys d'antiguitat en la mestria per a ser insaculat en la bossa de la qual s'extreien els cònsols. Els cònsols del col·legi d'argenters havien de tenir casa i botiga, haver exercit prèviament el càrrec de majordom i aportar una fiança econòmica. Estava prohibida la reelecció immediata i a la fi del seu mandat havien de retre comptes.¹⁸ Les ordenances dels llibreters i impressors (1789) dividien els mestres en tres classes (més antics, menys antics i més moderns) per a ocupar pel seu ordre respectiu les tres places de cònsols.¹⁹ Els tres casos esmentats, argenters, llibreters i botiguers de teles, corresponien a gremis d'un cert nivell social, amb títol de «collegi» o aspiracions a ser-ho.

Podem veure els càrrecs exercits pel passamaner Lluç Gònima. Va ser successivament prohom tercer (1773-1774) i segon (1778-1779 i 1784-1785), credencer (1787-1791) i, finalment, dues vegades prohom primer (1791-1792 i 1795-1796).²⁰

Era oligàrquic, el govern dels gremis? No podem pas afirmar-ho de manera taxativa. Podem aportar una llarga llista de prohoms de condició humil, per exemple compresos en la segona categoria del cadastre, fins i tot descrits com a pobres o inhàbils. Els prohoms dels escudellers el 1729 no tenien botiga pròpia i treballaven per a altres mestres. El mateix succeïa amb hostalers i taverners. Molts no sabien escriure, segons el que es desprèn de les relacions del cadastre. En els gremis menys nombrosos, per poc que s'observessin la rotació i la prohibició de reelecció, quasi tots els mestres podien accedir a la prohomia. Diferent devia ser la situació en els gremis nombrosos, amb alguns centenars de mestres. En el gremi de paraires i en els primers anys del segle XVIII, d'un total de vint-i-dos cònsols, tres van repetir en el càrrec, i de quaranta-quatre administradors, sis van ocupar també el càrrec de cònsol. Sis persones més van repetir en el càrrec d'administrador.²¹ En el gremi de botiguers de teles, entre el 1770 i el 1780 alguns prohoms van ocupar el consolat més d'una vegada.²²

Els defensors dels gremis creien, des d'una posició paternalista, que l'exercici de funcions directives era una mena de compensació social per a les persones sotmeses a un dur treball manual. Romà Rossell parlava el 1766 de la «concurrència a las juntas de cofradía y gremios, las funciones» i «la ambicioncilla de obtener los empleos».²³

18. BC, JC, lligall 36, núm 4. Miquel GONZÁLEZ SUGRANYES, *Contribució a la història dels antics gremis d'arts i oficis de la ciutat de Barcelona*, vol. I, Barcelona, 1915, p. 314-318.

19. *Ordenanzas... del Colegio de librerías e impresores de Barcelona*, Barcelona, 1789, articles tercer i quart. I afegia: «[...] se tendrá en la sede del colegio una tabla con los nombres de todos los individuos con la nota del año de su maestría».

20. AHCB, Gremis, lligall 43-3, Llibre de consells de la confraria de passamaners.

21. Pere MOLAS, «El gremi dels paraires de Barcelona durant la Guerra de Successió», *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*, vol. XXXI (2013), p. 226-227.

22. AHPB, Notari Joan Prats Cabrer, *Primus Liber Deliberationum*, Cònsols i Gremi de Botiguers de Teles, Sedes i Panyos (sic).

23. Pedro MOLAS, *Los gremios barceloneses del siglo XVIII*, Madrid, 1970, p. 183 i 566.

Més explícit era encara Antoni de Capmany. Partia de la idea que les corporacions socials havien de tenir «empleos y honores a que todos los individuos pueden aspirar» i arribava a la conclusió que «la preeminencia de presidir una junta o una fiesta podrá dulcificar la dureza del trabajo y la inferioridad de esta clase». L'aspiració als càrrecs produïa una «ambición honesta en el orden de los maestros [...] una general emulación para no hacerse indignos de los empleos». L'assistència a actes públics obligava els treballadors manuals a mantenir «cierta decencia y compostura exterior».²⁴

En teoria, els diferents prohoms d'un gremi formaven un equip. El prohom en cap feia les seves propostes al consell de la corporació «en veu sua i de consentiment de son company». Però es produïen tensions entre prohoms d'un mateix gremi, entre prohoms i altres dirigents gremials (els anomenats «oficials»), i entre els prohoms i el comú del gremi. Vegem alguns exemples d'aquesta conflictivitat. El 1749 el mestre que havia estat elegit, i nomenat, prohom segon del gremi de torcedors de seda es va negar a prendre possessió del càrrec adduint que no havien passat els tres anys de vacant preceptius, però segons els prohoms sortints la veritable raó de la negativa era que l'havia de precedir com a prohom primer un mestre més jove, car ell havia estat diverses vegades prohom primer, «por ser de los individuos viejos, así en edad como en maestría». El 1753 el prohom segon del gremi de velers, Gabriel Garriga, juntament amb els altres «oficials» de la corporació, es va enfrontar al prohom primer, Manuel Armengol, perquè havia convocat una concessió de mestratge a casa seva, però «en ninguna de las ordenanzas del común se halla prescrito que los exámenes se ejecuten en casa del prohombre primero». A més, tampoc no li corresponia la convocatòria de l'acte, ja que aquesta atribució era de «la junta de prohombres y oficiales, junto con los elegidos por el gremio, vulgarmente llamado ochena». En el gremi de torners i capsers el 1764 el prohom segon es queixà que el prohom en cap no li comunicava els temes que s'havien de tractar en el consell del gremi, «contra el que estava acostumat». El 1772 un mestre capser protestà contra la terna de prohoms perquè un dels proposats exercia el càrrec de clavari i l'altre, el d'examinador «contra les ordenances del present gremi». El 1789 dos mestres del gremi de tintorers de seda presentaren una causa contra els prohoms per la concessió de quatre mestries.²⁵

24. Antoni de CAPMANY, *Memorias históricas sobre la Marina, Comercio y Artes*, vol. II, tom 2, Barcelona, Cámara de Comercio y Navegación, 1961, p. 1074. Aquestes idees ja havien estat desenvolupades per Capmany en el *Discurso económico político en defensa del trabajo de los menestrales*, que havia publicat sota el pseudònim de Ramón Miguel de Palacio el 1778.

25. AHPB, notari Madriguera Famades, Manual de 1749, f. 9 (torcedors de seda); AHPB, notari Carles Rondó, Manual de 1753, f. 30-32 (velers); AHPB, notari Mas i Güell, 1764, f. 344, i 1772, f. 417 (torners i capsers); AHPB, notari Gaietà Ferran, Manual de 1789, f. 44 (tintorers de seda).

2. ELS «OFICIALS»

Els prohoms eren auxiliats en la gestió del gremi per altres mestres que s'encarregaven de les qüestions econòmiques i representatives. Se'ls anomenava «oficials» i, a vegades, «empleats».²⁶ Els principals eren el clavari, el credencer i el síndic.

El clavari solia ser elegit «a pluralitats de veus», com els prohoms, el dia que aquests prenen possessió. Tanmateix, el 1711, abans de la Nova Planta, en el gremi d'abaixadors «tots anys se acostuma en la festivitat de Sant Isidre extreure proms i clavari de la dita confraria». Les funcions del clavari eren les de tresorer i recaptador. Les ordenances dels adroguers del 1767 les descriuen de la manera següent: «[...] tendrá la obligación de recoger y custodiar los caudales y tributos [...] teniéndole a disposición del colegio y no podrá extraer la menor cantidad sin expresa libranza y orden de los cónsules y credencero, bajo la pena de restituirla doblada». Cobraven els drets d'entrada i les multes, el seu mandat podia ser bianual i també tenien tractament d'honorable.

Alguns gremis disposaven d'instruccions escrites respecte de les seves obligacions, com la *Instructa per lo senyor clavari dels senyors passamaners per son regiment del que ha de tenir present en lo discurs de l'any*.²⁷ Aquestes instruccions es podien estendre al conjunt dels «oficials». El 1781 el col·legi de llibreters va disposar que «per més fàcilment saber los oficials del present gremi les obligaciones de son encàrrec [...] per son bon regiment se prenguessin uns apuntaments de les resolucions preses per dit gremi d'anys atràs, continuant-les en lo llibre de consells».²⁸

No sempre era clara la delimitació de funcions entre els diferents càrrecs gremials. En el gremi d'espasers el 1781 el prohom major actuava com a administrador i el prohom segon, com a clavari.²⁹ Tenim casos en què una mateixa persona exercia les funcions de clavari i de síndic (gremi de blanquers, 1766). En els gremis de fadrins el clavari podia exercir les funcions dels prohoms, amb dret a convocar el consell.

La gestió del clavari era controlada pel credencer, una mena de secretari comptable. Portava els comptes del gremi en el «llibre de la credença». Les esmentades ordenances dels adroguers definien les seves atribucions amb les paraules següents: «Será de su obligación llevar libro de cuentas de los cobros que hiciere el clavarío, como también de las libranzas o órdenes que contra él se dieren, y con este mismo libro asistirá a las cuentas que debe dar el clavarío para examinarlas y cotejarlas muy

26. El terme porta a certa confusió perquè amb la mateixa paraula es designava a vegades tots els mestres i també de manera més concreta els «fadrins» o «joves» del gremi, «mancebos» segons la terminologia castellana de les relacions del cadastre personal.

27. Vegeu les ordenances dels adroguers a BC, JC, lligall 36. Per als passamaners, AHCB, Gremis, lligall 43-4, Llibre de consells de la confraria de passamaners.

28. AHPB, notari Madriguera Galí, 30 de novembre de 1781.

29. AHPB, notari Ribas Granés, Manual de 1781, f. 68 i 94: «Josep Carreras, mestre espaser, prom menor i en est nom clavari de la confraria del gloriós Sant Pau».

por menor, con la escrupulosa reflexión que se debe». Les ordenances dels botiguers de teles del 1626 encomanaven al credencer les funcions de secretari. En realitat, el càrrec no existia a molts gremis i les seves funcions eren dutes a termes pels oïdors de comptes. En algun gremi el credencer passava automàticament a ser clavari en acabar el seu mandat. Així succeïa el 1774 en el gremi de passamaners, el qual va prendre la decisió «que lo credencer puja a ocupar lo puesto de clavari i se fassa nova elecció de credencer, com ja antigament se practicava».³⁰

El control de les despeses del gremi es completava amb la figura dels «oïdors de comptes», que no existia en tots els gremis. Sabem que n'hi havia dos en el gremi de llibreters (1782), dos en el de tintorers de seda (1789) i quatre en el de sabaters (1800), que era més nombrós. Però una corporació de fadrins com la Germandat de Joves Forners i Flequers tenia un equip complet de clavari, credencer i oïdors de comptes.³¹

Mentre que les tasques de clavari i credencer estaven relacionades amb la hisenda gremial, un tercer «oficial», el síndic, tenia la funció de representar el gremi davant les autoritats. També, segons les ordenances dels adroguers, «será de su cargo celar que ninguno de los individuos contravenga a los estatutos y ordinaciones del colegio». El càrrec de síndic no era permanent a tots els gremis, sinó que es nomenava segons les circumstàncies. Vegem com justificava el gremi de fusters, un gremi nombrós, el nomenament d'un síndic el 1767: «Respecte les moltes dependències que ocorren molt a menut al present comú, a les que no poden els prohoms, respective lo gran treball tenen ab lo dit comú, donar curs amb la prontitud que ho practicaria un síndic, essent est assalariat, ab lo salari que apareixerà al comú, que per ço se fassa elecció d'ell».³² Les ordenances dels sabaters del 1800 nomenaven, a més, dos sotssíndics. També els passamaners tenien un sotssíndic. Els síndics podien ser mestres del mateix gremi. El 1784 els prohoms del gremi de torners, el clavari i el credencer, «usant de la comissió o facultat conferida per lo consell general», nomenaren síndics i procuradors dos mestres torners. Però també es podia nomenar una persona aliena al gremi. El 1749 el consell general dels ferrers nomenà síndic un notari, perquè representés els interessos de la corporació en l'àmbit legal. En aquests casos s'establí una remuneració econòmica pel servei que es feia al gremi.³³

Només alguns gremis tenien la figura d'examinador. Les ordenances del col·legi de pintors del 1684 disposaven l'existència de quatre examinadors, nomenats pels cònsols entre els qui haguessin exercit aquest càrrec o el de clavari.³⁴ També en tenien quatre els teixidors de llana (1765), els barreters d'agulla (1775) i els tintorers (1777).

30. AHCB, Gremis, lligall 43-3, Llibre de consells de la confraria de passamaners, f. 53 (1774).

31. AHPB, Antoni Cassani, Llibre de diferents gremis i confraries, 1724-1726, s/f.

32. AHPB, notari Tos Brossa, Manual de 1767, f. 263.

33. AHPB, notari Mas Vidal, 1784, f. 15 (torneros). AHPB, notari Madriguera Famades, Manual de 1749, f. 89 (ferrers).

34. *Colección de documentos inéditos de la Corona de Aragón*, volum 41, *Gremios y cofradías de la antigua Corona de Aragón*, Barcelona, 1910, p. 396-418, ordenança 10a.

Els llibreters en tenien dos, que feien també les funcions d'oidors de comptes. Les ordenances dels mestres sastres del 1807 n'establien sis.³⁵ Però els paraires, l'important gremi de la indústria de la llana, declaraven: «[...] dit ofici i confraria no té persones fixes ni diputats per examinar ni aprobar aquells qui vulguin entrar». En aquest i en casos similars, les funcions d'examinador eren dutes a terme pels prohoms i «oficials», o per la junta particular del gremi, com hem vist en el cas dels teixidors de vels.

3. EL CONSELL DEL GREMI

La màxima autoritat del gremi era el consell general, que estava format per tots els mestres agremiats. El consell elegia els dirigents, prohoms i oficials, aprovava les despeses i prenia les grans decisions. Però poques vegades es reunia la totalitat dels mestres. A vegades només eren la quarta part. El dret de convocatòria el tenien els prohoms, sobretot el prohom primer, que proposava els temes que s'havien de tractar. Després del 1714 havia d'assistir al consell general un agutzil reial, i després de l'avalot de les quintes del 1773 calia que el prohom en cap demanés el permís per escrit al corregidor i exposés el motiu de la convocatòria, fins i tot quan aquest era repetitiu, com ara la formació de ternes dels successors o la concessió d'un mestratge. Hi havia tendència a restringir les convocatòries generals, sobretot en els gremis més nombrosos: sastres (1744), sabaters (1774). El 1807 el nou gremi de mercaders al detall, que en teoria havia d'estar format per tres-cents mestres, tenia una junta de cinquanta mestres, dels quals se'n renovarien deu cada any, per ordre d'antiguitat.³⁶ El 1802 els mestres sastres demanaven que es limités el consell del gremi a seixanta individus, «de los más juiciosos». Aquesta tendència restrictiva va culminar en el projecte de bases del 1833, la darrera proposta col·lectiva dels gremis. El seu article 30 acceptava que es reunís el consell general «cuando se tenga por conveniente», però preferia els consells restringits i adduïa que «la experiencia acredita que muchas veces la multitud reunida produce confusión de ideas, lo que imposibilita el acierto en las deliberaciones».³⁷ Dos anys després, la «junta general representativa» de l'esmentat gremi de mercaders al detall va ser reduïda de cinquanta a vint membres.³⁸

Però, a part dels consells generals, molts gremis tenien consells restringits, formats per les autoritats del gremi, prohoms i «oficials», més alguns mestres elegits que, sobretot, haguessin exercit algun càrrec. En el gremi de passamaners, els prohoms sor-

35. *Reales ordenanzas [...] para el buen orden, régimen y gobierno de los individuos y gremio de Maestros Sastres de Barcelona*. BC, JC, Impresos, lligall 201/14, article segon.

36. *Ordenanzas para el gremio de mercaderes al por menor*, BC, JC, Impresos, lligall 201/15, article quart.

37. Pedro MOLAS, *Los gremios barceloneses del siglo XVIII*, p. 622.

38. AHCB, Gremis, lligall 21-7, «Proyecto de nuevas ordenanzas...».

tints més tres elegits formaven la «sisena». Els llogaters de mules i els velers tenien una «vuitena»;³⁹ els paraires, els velluters i els perxers, una «dotzena»; els blanquers, una «tretzena»; els sabaters, una «setzena», els membres de la qual s'escollien per sorteig. Els argenters tenien un «consell particular» format pels «oficials» (prohoms, clavari, etc.) «i tots los que han estat majordoms». En el gremi d'assaonadors, la junta estava formada per «los cònsols, clavari i major part dels individus que componen lo consell de la tretzena de dita confraria». Els barreters d'agulla elegien sis mestres per a la junta i els llibreters, quatre.

Aquests consells restringits eren anomenats «prohomia», «prohomenia» o «junta de prohomia». Fins i tot trobem la denominació «promenada».⁴⁰ Hi havia una gran varietat d'aquests consells. Els botiguers de teles completaven els «oficials» amb sis «elets», extrets de les tres bosses en què es dividia el gremi a l'efecte de la insaculació per a elegir els cònsols: dos de cadascuna de les bosses de cònsol en cap, de cònsol segon i de cònsol terç. Els «elets» exercien les funcions d'oïdors de comptes i d'examinadors, «conforme feia abans la dotzena», és a dir, abans de la separació de botiguers de teles i julians mercers vells el 1626. En les ordenances del 1774 la junta particular estava formada per dos diputats, un tresorer, un comptador i quatre revisors de comptes, composició que amb algun canvi de nom es va conservar en les ordenances posteriors.⁴¹

En alguns gremis els membres de la prohomia procedien de «braços» o «estaments», perfectament estructurats. Així succeïa amb els apotecaris i els paraires. Els apotecaris seguien un sistema d'insaculació amb dues bosses, una de «vells» i una altra de «joves».⁴² La «dotzena» del gremi de paraires estava formada per quatre membres de tres braços diferents, i dos d'aquests braços corresponien als antics cònsols i administradors. Era la «dotzena» qui elegia els administradors del gremi i el clavari i qui concedia els mestratges. Així ho deia el privilegi obtingut de Felip III el 1599: «[...] es gran confusió haver de fer dit examen tot el consell»; i les dotze persones elegides per fer l'elecció d'administradors i oïdors de comptes estaven habilitades «per consuetud per fer l'examen».⁴³ Així ho exposava també la relació del cadastre del 1730: «[...] por las juntas llamada dosenas del gremio de tundidores y del de pelaires fueron otorgadas las siguientes maestrías». També els quatre examinadors del gremi de teixidors de llana eren elegits a partir de quatre «braços»: el de cònsols en cap, el de cònsols segons, el d'examinadors en cap i el de noviciat o d'administradors joves.⁴⁴

39. AHCB, Gremis, lligall 43-3, Llibre de consells de la confraria de passamaners, f. 32. Per als llogaters de mules, vegeu AHPB, notari Lluís Marsal, Manual de 1804, f. 62.

40. AHPB, notari Ramon Forés, Manual 14 (1784), f. 67.

41. BC, JC, lligall 36, núm. 4. AHCB, Gremis, lligall 21-7, f. 153, ordenança 165, 9a.

42. AHPB, notari Francisc Mas i Güell, Manual de 1772, f. 369.

43. AHCB, Gremis, lligall 26-1, «Ordinacions que demanen confirmar los síndics, cònsols i offici de paraires».

44. AHPB, lligall 1008/20, notari Bernat Forés Teixidor, Llibres d'actes de consells de gremis i confraries, 25 d'abril de 1766.